

První verze přítomné knihy představující výsledky autorova dlouholetého zkoumání problematiky kulturních a uměleckých aktivit Čechoslováků pobývajících za druhé světové války v exilu ve Velké Británii, zejména pak aktivit uplatňujících se v oblasti tzv. „pódiových umění“, vznikala na základě studia toho času dostupných pramenů a literatury v letech 1965 až 1968 jako přípravná monografie k realizaci rozsáhlého projektu akademických *Dějin českého divadla*, a to konkrétně IV. svazku oné historické práce, k jehož sepsání byl povolán kolektiv pracovníků Kabinetu pro studium českého divadla Ústavu české a světové literatury Československé akademie věd v Praze. Roku 1968 byla monografie pod názvem *České divadlo v Londýně v letech druhé světové války 1939–1945* po příslušném oponentském řízení přijata k uveřejnění jakožto 9. svazek *Spisů Janáčkovy akademie múzických umění*. V roce 1969, po proměně politických poměrů v Československu a nástupu „husákovského“ vedení státu, editor však od jejího publikování posléze ustoupil, obává se, že by její obsah vyvolal konfrontaci s představiteli nových ideologických trendů státní politiky tzv. „normalizace“. Příštího roku bylo pak autorovi z politických důvodů zcela znemožněno veřejně se projevat. Po dvaceti letech, v roce 1990, se nové vedení JAMU rozhodlo spis skutečně vydat, a proto byl redakčně a jazykově upraven k tisku. Mezitím však autor po prvních návštěvách zahraničních archivů a knihoven, které mu předtím byly nedostupny, zjistil, že text za ta léta, kdy odpočíval „v zásuvce“, notně zastaral a že jeho vydání by ho vystavilo konfrontaci tentokrát odborné, neboť i výzkum zde zkoumaného historického fenoménu ve světě značně pokročil, objevily se nové pramenné materiály a bezpočet nových spisů problematiku z různých stran uchopujících. Nadto se ukázalo, že původní koncepce spisu, soustřeďující badatelovu i čtenářovu pozornost pouze k aktivitám výše zmíněného druhu rozvíjeným Čechy v prostředí české exilové komunity v Londýně, musí projít zásadní revizí: čs. emigranti vystupovali v Londýně jako složité sice strukturované, nicméně v poměru k příslušníkům jiných národů, zejména pak k samým Britům, jednotně vyhlížející celek, hrdě se hlásili k označení Čechoslovák, ať to byli Češi, Slováci, čeští Němci či Podkarpatsí Rusíni, za Čechoslováky se dokonce zčásti vydávali v dané společenské a politické situaci i někteří z Němců pocházejících z „výmarského“ Německa, tehdy již nacistické „Třetí říše“, a Rakušanů prchajících z vlasti po „anšlusu“, kteří ve třicátých letech našli v Československu na svém úteku před hitlerismem bezpečný azyl. Bylo tedy nutno podniknout nová rozsáhlá studia zejména v zahraničí, umožňující doplnit autorsky dohotovený a zredigovaný, k tisku připravený text pasážemi prezentujícími nově získané poznatky (ty získával autor hlavně při systematickém studiu v berlínských a vídeňských archívech a knihovnách), především pak text upravit ve smyslu zjištění, že na kulturních a uměleckých aktivitách Čechoslováků se významně podíleli i právě čeští Němci a ve velkém rozsahu i Němci tak říkajíc „říšští“ a Rakušané, přišli do britského exilu „via ČSR“. Práce na spisu, který tak stránkově narostl na dvojnásobek své původní verze, byla ukončena teprve roku 2002.

Na tomto místě se patří poděkovat všem, kdo se na vytvoření této monografie radou i bezprostřední pomocí podíleli, účastníkům popisovaného v ní dění, kteří podali k předmětu badání cenná svědectví a zapůjčili ze svých soukromých sbírek památky, které od dob války opatrovali, pracovníkům archivů, muzeí a knihoven, kteří autoru zpřístupnili další potřebný heuristický materiál a literaturu, konzultantům, kteří mu umožnili orientovat se zejména v problematice tvořící pozadí popisovaných v ní historických událostí, redaktorům a redaktorkám, kteří pomohli připravit spis k tisku, včetně těch, kteří redigovali již jeho první verzi, a všem dalším pomocníkům, kteří byli nápomocni ve všech fázích přípravy jeho vydání, při pořizování strojopisných a počítačových opisů, korektur, grafické a výtvarné úpravy atp. Pro velké množství těchto spolupracovníků nemůžeme je zde v úplnosti vyjmenovat a pro velké jejich přičinění nemůžeme žádného z nich také urazit opomenutím jeho jména. Děkuji jim proto alespoň v tomto způsobu.

Svůj spis *Múzy v exilu* autor vysílá do světa s nadějí, že svou výpověď o dávných kulturních a uměleckých aktivitách Čechoslováků ve Velké Británii za druhé světové války, aktivitách založených na myšlence bezpředsudečné spolupráce Čechů, Slováků, Čechoněmců, Rusínů, Němců, Rakušanů, ale i Poláků, Norů, Holanďanů, Belgičanů, Francouzů, Španělů, Basků, Jugoslávců, Řeků ad., last not least Britů, alespoň trochu podpoří proces odčínování křivd, jichž se ve své zaslepenosti národy Evropy kdysi na sobě dopustily a ve velké míře i dnes stále dopouštějí, a tím i přispěje k posilování dostředivých trendů směřujících k integraci společenskými, politickými a národnostními hledisky roztržštěných sil evropské kulturní a umělecké obce.

Mé ženě Jarmile Srbové